

VPLIV DEJAVNIKOV NA VPIS UČENCEV V SREDNJO ZDRAVSTVENO ŠOLO V MARIBORU

THE INFLUENCE OF DIFFERENT FACTORS ON THE ENROLLMENT OF STUDENTS TO THE HIGH SCHOOL OF NURSING IN MARIBOR

Silva Unterlechner

UDK/UDC 614.253.5:373.5

DESKRIPTOTJI: šole zdravstvene; odločanje; izobraževanje sestrsko

DESCRIPTORS: schools, health occupations; decision making; education nursing

Izvleček – Raziskava temelji na anketi, ki zajema 20 vprašanj. Anketiranih je bilo 134 dijakov Srednje zdravstvene šole Juge Polak v Mariboru. Rezultati so podrobneje predstavljani v diskusiji vprašalnika. Prikazana je relativna pomembnost motivov za skupnost, korelacija s starostjo, statusna porazdelitev, izobrazba staršev, učni uspeh in spol. Nakazane so dimenzije motivov neodvisnosti, sodelovanja in pripadnosti.

Abstract – The present research study is based on a questionnaire consisting of 20 questions. One hundred and thirty-four students of the High School of Nursing Juga Polak in Maribor were investigated. The results are exhaustively presented in the discussion of the questionnaire. Relative importance of the motivation towards the collective, age correlation, status distribution, education of parents, school grades and gender is shown. Dimensions of motives for independence, cooperation and belonging are indicated.

Uvod

»Izobraževanje na srednjih zdravstvenih šolah oziroma poklicni razvoj vključuje razvijanje strokovne samorefleksije, to je refleksije, ki se razvija znotraj stroke o njej sami. To pomeni razvijanje spoznanj o tistih pogojih dela, ki pomenijo ovire, težave in izziv v strokovnem razvoju, pa tudi o načinu strokovnega ravnanja, ki lahko v zvezi z določenimi pogoji pomenijo preprečevanje tistih pogojev in njihovih posledic« (Dekleva, 1993).

Namen dela oziroma raziskave je ugotoviti in analizirati dejavnike, ki vplivajo na vpis učencev v srednjo zdravstveno šolo v Mariboru. Zanimalo me je, v kolikšni meri so prisotni morebitni vzroki in kje jih je moč iskati. Nadalje raziskujem, kako vpliva sprememba šole na njihovo počutje.

Menjava šole, zlasti prehod iz osnovne šole (v našem primeru v srednjo zdravstveno šolo) je za mladostnike velika sprememba, povezana tudi z doživljanjem stisk. V zadnjih letih so sicer začeli intenzivneje preučevati odzive tistih, ki delajo v službi pomoči, potem ko so bile odkrite nekatere skupne značilnosti v teh odzivih in bi jih lahko pripisali delovnim okoliščinam oziroma posebnim obremenitvam v tem poklicu. Gotovo pa so pomembni dejavniki dom, družina, okolje, medsebojni odnosi, tako v šoli kot doma ter med vrstniki. Nenazadnje so lastnosti in sposob-

nosti mladostnika odvisne od genetskih dejavnikov, od energetske opremljenosti in od pozitivne samopodobe, vse to so pomembni dejavniki za obvladovanje stresa v času izobraževanja.

Srednja zdravstvena šola je štiri leta delovno mesto mladostnika. Delovne obveznosti v šoli in praktične vaje, ki jih morajo opraviti v zdravstvenih ustanovah, so obveznosti, ki se jim učenci ne morejo izogniti. Niso omejene samo na delovni čas. Šolske obveznosti določa učni program, učitelj z svojim načinom dela in zahtevami ter dnevni in tedenski urnik.

Za izobraževanje na srednji zdravstveni šoli in kasneje za izvajanje poklica se mladi odločajo iz zavestnih in podzavestnih motivov. Na zavestne motive za delo (poklic) z ljudmi vplivajo splošne družbene vrednote, saj ljudje tem poklicem pripisujejo poseben pomen in od delavca na tem področju pričakujejo v osebnotnem in etičnem področju vedno več. Osebna odločitev za delo z ljudmi naj bi bila že sama po sebi več vredna odločitev (Dolgan, 1993). Sprejel naj bi jo le osebnostno zrel človek. To pa na žalost ni vedno tako.

Vsi ti dejavniki se med seboj trdno prepletajo.

Običajno so individualne predstave o humanem poklicu (medicinska sestra, zdravstveni tehnik – v nadaljevanju MS, ZT) in tiste, ki jih ponuja družba, v razkoraku, kar se izraža tako, da eno poučujemo, drugo

pa izvajamo. Izobraževanje tega ne more razrešiti, ker mladega človeka ne opremlja za konkretno delo, ampak ga najprej oblikuje v nekakšnega »splošnega« strokovnjaka.

Cilj pričujočega prispevka je, da na osnovi raziskave, domače in tuje literature, zbranih podatkov in opažanj ugotovim dejavnike, ki ugodno oziroma moteče vplivajo na vpis učencev v srednjo zdravstveno šolo, in nakažem možnosti za odstranitev motečih dejavnikov.

Analiza vprašalnika

Raziskava temelji na rezultatih, dobljenih s pomočjo ankete, ki je bila izdelana na Srednji zdravstveni šoli Juge Polak v Mariboru, in izvedena na skupini naključno izbranih učencev dveh oddelkov 1. in dveh oddelkov 4. letnika. Nedvomno je to ocenjevanje subjektivno, tako kot je subjektivno doživljanje vsake situacije.

Vprašalnik je bil sestavljen iz 20 vprašanj odprtega in zaprtega tipa, razdeljenih na osem sklopov, vsak sklop je lahko celota zase, vendar pa nam primerjava enega z drugim odpira in razjasnjuje vprašanja, ki jih želim raziskati.

Starost, spol in bivališče anketirancev

Učenci, ki so sodelovali v raziskavi, so bili stari od 14 do 19 let, in sicer v 1. letniku od 14 do 15 let in v 4. letniku od 17 do 19 let. Ustrezno razmerju v populaciji nasploh je v raziskavi sodelovalo več deklet kot fantov. Če to povežem z vrstnim redom motivov, vidim, da se ti ujemajo z žensko populacijo, saj prvo mesto zavzemajo tipično ženski motivi. Ni pa nobenih zadržkov, da se v ta poklic ne bi vključevali tudi fantje, posebno še na tehnično in fizično zahtevnejših mestih, kot so kirurgija, reševalna služba, intenzivna nega...

Menim, da bo prevladovalo število deklet vse do tlej, dokler ne bo poklic bolj plačan in bolj priznan v družbi. Ugotavljam lahko, da je vpisanih v 1. in 4. letnik nekoliko več učencev iz vasi kot iz mesta. V 1. letniku je 59,9 % učencev iz vasi in 43,1 % iz mesta, v 4. letniku je 52,9 % učencev iz vasi in 47,1 % iz mesta. Nadalje lahko ugotavljam podobno razmerje pri spolu. Tako je 58,8 % deklet iz vasi in 41,2 % iz mesta ter 44,7 % fantov iz vasi in 55,3 % iz mesta.

Iz teh podatkov lahko ugotovim, da kraj bivanja ne igra pomembne vloge pri odločanju za ta poklic ne pri dekletih ne pri fantih.

Izobrazba staršev

Iz podatkov, ki sem jih dobila s pomočjo izvedene ankete, lahko ugotovljamo, da se izobrazbena struktura staršev učencev v 1. in 4. letniku le malo razlikujeta. Matere so nekoliko manj izobražene kot očetje.

To je bolj očitno pri učencih 1. letnika. Tu je najpogostejša izobrazba matere poklicna šola, sledi srednja šola. Pri učencih 4. letnika je najpogostejša izobrazba pri materah srednja šola, nato sledita višja in visoka izobrazba. Pri izobrazbi očetov prav tako ugotavljam, da je le-ta pri učencih 1. letnikov nižja kot pri očetih učencev 4. letnika. Pri učencih 1. letnika je najpogostejša izobrazba očetov srednja šola, nato sledi poklicna šola. Tudi očetje učencev 4. letnikov imajo v največjem številu srednjo šolo, nato sledita višja ali visoka izobrazba.

Izobrazba staršev učencev 1. letnika je nižja kot izobrazba staršev učencev 4. letnika.

Nadalje ugotavljam, da je izobrazba mater v mestu višja kot izobrazba mater na vasi. Pri izobrazbi očetov lahko prav tako trdim, da je le-ta na vasi nižja kot v mestu.

Učni uspeh učencev

Zanimalo me je, kakšen učni uspeh so imeli učenci ob zaključku osnovne šole, pri učencih 4. letnikov pa, kakšen je bil uspeh ob zaključku prejšnjega letnika. Odgovori so bili dokaj podobni. 60,9 % učencev 1. letnika je končalo osnovno šolo s prav dobrim uspehom, 25 % z odličnim in le 14 % z dobrim uspehom. Podobna slika se pojavi pri učencih 4. letnika, 60 % jih je končalo s prav dobrim uspehom, 17 % z odličnim in 22,9 % z dobrim uspehom. Tu lahko ugotavljam nekoliko nižje kriterije ob vpisu, vendar pa vseeno lahko trdim, da je uspeh učencev zadostoval zahtevam, ki jih je postavil Zavod za šolstvo.

Nadalje me je zanimalo, kakšen je bil učni uspeh učencev ob zaključku prejšnjega letnika. Ugotovila sem, da je učni uspeh padel za eno stopnjo, tako kot smo pričakovali. Tako je končalo 3. letnik 51,4 % učencev z dobrim uspehom, 14,3 % s prav dobrim in 24,3 % z zadostnim uspehom.

Ugotavljala sem tudi, ali so učenci ponavljali razred na tej šoli. Dobila sem zelo ugoden rezultat, saj je le 10 % učencev odgovorilo z DA, se pravi, da je le 10 % učencev ponavljalo razred na tej šoli. Nedvomno lahko trdim, da je to rezultat pravih kriterijev že ob vpisu na to šolo.

Razlogi za vpis na Srednjo zdravstveno šolo

Vodilni razlogi za vpis na to šolo so bili: ker rad(a) pomagam ljudem; ker rad(a) delam z ljudmi... To so notranji motivi, lahko bi rekli tipično ženski motivi, kar potrjuje tudi ženski značaj tega poklica. Vidi se, da ženske še vedno ne izražajo bolj ambicioznih motivov.

Če podrobneje pogledamo te podatke, lahko ugotovimo, da se odgovori med učenci 1. in 4. letnikov nekoliko razlikujejo. Ker rad(a) pomagam ljudem – so odgovorili učenci 1. letnikov v 93,7 % in učenci 4. letnikov v 91,4 %. Razlog – ker rad(a) delam z ljud-

mi – je bil pomemben za 92,2 % učencev 1. letnika in za 78,4 % učencev 4. letnika. Tu ugotavljam odstopanja, ki si ga lahko razlagam z načinom prakse. Menim, da učenci v takšni obliki in v tako nizkem številu ur ne morejo vzpostaviti stikov z varovanci, zato se jih »bojijo«. Torej je delo z njimi za učence naporno. Vendar pa je to že področje, na katerega v tej raziskavi ne bi posegla.

Na trditev – ker me delo zanima – je pozitivno odgovorilo 92,2 % učencev 1. letnika in 85,7 % učencev 4. letnika. Odstopanja so tukaj majhna, vendar pa kljub temu lahko rečem, da so se učenci 4. letnikov nekoliko naveličali opravljati to delo, kar je lahko zaskrbljujoče.

Možnost nadaljnega študija je bil eden izmed razlogov za učence 1. letnikov v 78,12 % in pri učencih 4. letnika v 64,28 %. Zanimivo je, da pri pregledovanju podatkov lahko ugotovim, da je z odgovorom – ne vem – odgovorilo na to vprašanje v 1. letniku le 9,5 % učencev, v 4. letniku pa 13,4 % učencev. Da sploh ne želijo nadaljevati šolanja, je odgovorilo 8,5 % učencev 1. letnika in 17,9 % učencev 4. letnika. Razliko v odgovorih na to vprašanje lahko iščem v vedno večji nezaposlenosti staršev. Učenci 1. letnika o teh problemih ne razmišljajo toliko kot učenci 4. letnika. Želja staršev in omejen vpis na druge srednje šole nista pomembno vplivala niti na učence 1. letnika niti na učence 4. letnika pri njihovih odločitvah. Iz tega sklepam, da so se učenci odločili sami, iz svojih notranjih motivov.

Razlog – zagotovljena zaposlitev – so učenci 1. letnika v 65,6 % ovrednotili kot pomemben. Prav tako učenci 4. letnika, saj jih je pozitivno odgovorilo 60 %. Tudi izbira te trditve potrjuje problem zaposlitve staršev, ki je iz dneva v dan bolj prisoten. Čeprav je želja po možnosti nadaljnega izobraževanja močno prisotna, pa je socialna negotovost tako velika, da si učenci želijo zaposlitev že takoj po končanem šolanju v srednji šoli.

Z vprašanjem – če bi se vpisal(a) še enkrat v srednjo šolo, na katero bi se želel(a) vpisati – so učenci 1. letnika postavili na prvo mesto srednjo zdravstveno šolo z 28,12 %, nato sledi srednja ekonomska šola s 23,43 %, na tretjem mestu je gimnazija z 21,87 %. Sledijo še turistična, zobotehnična... Učenci 4. letnika so postavili na prvo mesto – v 44,28 % gimnazijo, nato sledi srednja zdravstvena šola z 28,12 %, ekonomska šola z 11,42 %...

Iz naslednjih podatkov in iz podatkov, ki sem o njih že razpravljala (v diskusiji) v poglavju 3.2 – Izobrazba staršev – lahko sklepam, da je izobrazbena struktura staršev učencev 1. letnika nižja kot pri učencih 4. letnika. Iz tega lahko sledi, da je v povprečju večja verjetnost nezaposlenosti pri starših učencev 1. letnika kot pri učencih 4. letnika, saj imajo njihovi starši v povprečju višjo izobrazbeno strukturo. Nadalje starši z nižjo stopnjo izobrazbe ne spodbujajo otrok v toliki meri k nadaljnjemu izobraževanju in v glav-

nem izobrazbe tudi ne vrednotijo. Zadovoljujejo se s srednjo izobrazbo svojih otrok. Njihov socialni položaj je praviloma nizek, zato morajo otroci čim prej priti do lastnega zaslužka.

Način seznanjanja s poklicem zdravstveni tehnik

Učenci so bili v največji meri seznanjeni s poklicem zdravstveni tehnik v osnovni šoli, in sicer učenci 1. letnikov v 59,37 %, učenci 4. letnikov pa kar v 82,8 %. Poklic ZT je v osnovni šoli najpogosteje predstavil socialni delavec, pri učencih 1. letnika v 25 % in pri učencih 4. letnika v 27,14 %. Socialnemu delavcu sledi pedagog, v 1. letniku v 21,3 % in pri učencih 4. letnika v 28,5 %. Zanimivo je, da so sorodniki predstavili ta poklic učencem 1. letnika v 10 %. Iz tega lahko sklepam, da pri tem poklicu ni družinske tradicije.

Na informativnem dnevu je bilo s poklicem seznanjenih 29,68 % učencev 1. letnika in 10 % 4. letnika. Ta podatek dokazuje, da postajajo informativni dnevi vse kvalitetnejši in da predstavljajo poklic zdravstvenega tehnika pravilno. To je potrdilo tudi naslednje vprašanje v anketi, ko sem vprašala anketirance, ali so doživeli več pozitivnih ali več negativnih izkušenj. Zanimivo je, da so učenci 1. in 4. letnikov odgovorili na to vprašanje presenetljivo podobno. Da so doživeli več pozitivnih izkušenj v zvezi z zdravstvenim poklicem, je odgovorilo 47,7 % učencev 1. letnika in 48,6 % učencev 4. letnika. Za odgovor – enako – se je v 1. letniku odločilo 33,3 % učencev in 24,3 % učencev v 4. letniku. Lahko bi rekli, da je velika večina učencev dobila dobre informacije pred vpisom v srednjo zdravstveno šolo. Prisotni pa so bili tudi notranji motivi.

Mnenje o lastnostih in sposobnostih zdravstvenega tehnika se ne razlikujejo bistveno med odgovori učencev 1. in 4. letnika. Če rangiram odgovore, postavim na prvo mesto lastnost – prijazen – za katero se je odločilo kar 56,3 % učencev 1. letnika in 65,7 % učencev 4. letnika. Sledi – rad pomagam ljudem, rad delam z ljudmi. Pomembna je jim tudi poštenost, delavnost, urejenost, zanimivo delo, izobraženost, iznajdljivost, razumevanje...

Iz naštetih lastnosti lahko sklepam, da je njihova ocena lastnosti in sposobnosti zelo stroga in visoka. Istočasno sem s tem vprašanjem in odgovori ugotovila iskrenost odgovorov v anketi. Učence sem v anketi tudi pozvala, naj sami opišejo značilnosti zdravstvenega tehnika. Odgovori so se dokaj ujemali s odgovori iz prejšnjega vprašanja, razlikovali so se le po številu odgovorov v odstotku, nikakor pa ne po rangi. To velja zlasti za odgovore, da so zdravstveni tehniki prijazni. Za ta odgovor se je odločilo v 1. letniku 15,6 % učencev, v 4. letniku pa 38,6 %.

Human odnos do ljudi je pomemben za 15,6 % učencev 1. letnika in 34,2 % učencev 4. letnika. To pove, da učenci niso imeli veliko stikov z ljudmi, ki

opravljajo ta poklic; govorijo tako, kot slišijo od drugih. Učenci 4. letnika, ki so v času izobraževanja opravili že določeno število ur prakse, so imeli več stikov z zdravstvenim osebjem, zlasti z negovalnim osebjem, so ocenili to značilnost zdravstvenega tehnika v mnogo večjem odstotku. Prav nasprotno ocene učencev so glede značilnosti, ki sledijo. Učenci 1. letnikov menijo, da mora biti ZT samozavesten (17,2 %), v 4. letniku meni tako le 2,8 % učencev. Tu lahko ocenjujem razočaranje učencev 4. letnika, kajti njihova ocena je bila postavljena previsoko, prav tako vsi ideali, ki so bili postavljeni v začetku šolanja in jih učenci zaradi kateregakoli vzroka ne morejo dosegati. Zanimivo je, da se pri opisu značilnosti zdravstvenega tehnika močno razhajajo mnenja med letnikoma pri lastnosti – natančen. Za to lastnost se je odločilo 15,6 % učencev 1. letnika in le 2,8 % učencev 4. letnika. Pozornost kot lastnost ZT je pomembna za 12,5 % učencev 1. letnika in le za 2,8 % učencev 4. letnika. Tu so se pojavile velike razlike, kar vzbuja pozornost, saj učenci 4. letnikov že poznajo delo ZT in ti dve lastnosti sta zelo velikega pomena pri opravljanju poklica zdravstvenega tehnika.

Pogledj in pričakovanja v zvezi s poklicem bodočega zdravstvenega tehnika

Pričakovanja, ki jih imajo učenci na šoli, kjer sem opravljala anketo, se med učenci 1. in 4. letnika razlikujejo. Učenci 1. letnika so v največji meri (32,8 %) odgovorili, da pričakujejo, da bodo pomagali ljudem. Učenci 4. letnikov so se za to odločili le v 14,3 %. Učenci 4. letnika so se v največjem številu odločili, da si želijo zadovoljstvo pri delu (27,1 %), medtem ko se učencem 1. letnika to ne zdi tako pomembno (10,5 %), kar je bilo tudi pričakovano, saj še dela samega in okolja, v katerem bodo delali, ne poznajo dobro. Učenci 4. letnika si želijo dobiti službo v 20 %, učenci 1. letnikov pa le v 7,1 %. Odločitev slednjih je dokaj logična, saj učenci v 1. letniku ne razmišljajo tako intenzivno o problemih socialnega stanja svojih staršev in o svoji samostojnosti kot učenci 4. letnikov.

Zanimivo je, da učenci 1. letnika kar v 20,3 % ne vedo, kaj pričakujejo od svojega poklica. Kar 22,91 % deklet se je odločilo za ta odgovor in 13,3 % fantov. Mnenja deklet so torej bolj neodločna kot mnenja fantov. Očitno fantje v večji meri vedo, kaj bi radi. Za isti odgovor so se odločili učenci 4. letnikov v 14,3 %, in sicer od tega je deklet, ki ne vedo, kaj pričakujejo od tega poklica, 10 %, fantov pa 30 %. Sedaj pa se pokaže nasprotna slika. V 4. letniku so fantje tisti, ki so bolj neodločni. Morda so v času šolanja izgubili svoj ideal in sedaj tavajo in iščejo tisto, kar bi radi.

Dober zaslužek pričakujejo učenci 1. letnikov v 7,1 %. Za to so se odločili le fantje. Od vseh fantov v 1. letniku, se je za ta odgovor odločilo 31,25 %. V 4. letniku se je za ta odgovor odločilo 8,5 % učencev, od tega 12 % deklet in nobeden od fantov.

V tem sklopu vprašanj me je zanimalo, kako vidijo ljudje ZT izven zdravstva. Odgovori učencev 1. in 4. letnika so dali naslednje rezultate, in sicer so se učenci v zelo veliki meri vpisali v to šolo iz socialne potrebe »biti spoštovan in cenjen«. Sicer so učenci mnenja, da ljudje ne vidijo tega poklica kot nekaj posebnega, ampak ga sprejemajo kot vse ostale poklice. Pri tem pa pričakujejo, da so dovolj izobraženi, da lahko pomagajo ljudem. Ugotavljam tudi, da ljudje ne cenijo dela zdravstvenega tehnika. Ta ugotovitev je bolj prisotna pri učencih 4. letnika kot pri učencih 1. letnika, kar pa je popolnoma logično.

Da bi preverila iskrenost odgovorov, sem vprašala učence, ali bi se še enkrat vpisali v srednjo zdravstveno šolo. Z DA je odgovorilo 61 % učencev 1. letnika in 62,75 % učencev 4. letnika, kar je ugoden rezultat. Potrjuje nam odgovore v izvedeni anketi in hkrati s tem tudi test iskrenosti, ki je pozitiven.

Ocenitev lastnosti in sposobnosti anketirancev

Zanimalo me je tudi, kako učenci ocenjujejo svoje lastnosti in sposobnosti, kako ocenjujejo sami sebe. V anketi sem jih vprašala, v koliki meri menijo, da so inteligentni. Po pregledu ankete sem ugotovila, da se učenci 4. letnika ocenjujejo za inteligentne v zelo visokem odstotku, in sicer se ima za precej inteligentne 42,9 % učencev, za zelo inteligentne pa kar 44,3 %. Učenci 1. letnika so se odločili v največji meri za odgovor »malo« v 46,8 %, kar 17,7 % učencev pa se je odločilo za odgovor – neinteligenten.

Iz teh podatkov lahko razberem, da so učenci 4. letnikov počutijo varne, vedo, da so že nekaj dosegli, prav tako vedo, kaj zmorejo in kaj hočejo. Učenci 1. letnika so zbegani, vse jim je novo, okolje, sošolci, način poučevanja, način učenja, morebitna oddaljenost od šole... Prehod iz osnovne šole v srednjo šolo je težaven, pa čeprav so imeli učenci ob zaključku osnovne šole prav dober uspeh v 63,1 % in odličen v 20 %. Učenci 4. letnikov so bili nekoliko slabši ob zaključku osnovne šole, in sicer jih je končalo osnovno šolo s prav dobrim uspehom 55,7 % in 14,3 % z odličnim uspehom. Torej so učenci v času izobraževanja dozoreli in ocena o njih samih se je dvignila.

Pokažejo se tudi razlike med fanti in dekleti. Dekleta se v večji meri odločajo za nižjo oceno kot fantje. 34 % vseh anketiranih deklet se je zadovoljilo z oceno – malo. Iz tega je razvidno, da so dekleta tista, ki se postavljajo bolj zadaj, pa čeprav jim, sodeč po učenem uspehu, to ne bi bilo potrebno. Fantje so postavili oceno o svoji inteligenci zelo visoko. Z odgovorom »precej« je odgovorilo 50 % fantov in z odgovorom »zelo« kar 36,8 %.

Glede razumnosti so si odgovori zelo podobni. Vsi so namreč mnenja, da so razumni.

Prav tako učenci menijo, da so praktični in tudi kritični. Nekoliko izstopajo fantje, 26 % vseh anketira-

nih fantov 1. in 4. letnika je odgovorilo, da niso preveč kritični, in le 13,7 % deklet. Kot sem pričakovala, so učenci bolj kritični v 4. kot v 1. letniku.

Povprašala sem jih tudi, ali menijo, da so samostojni. Ocena, ki sem jo lahko postavila po pregledu ankete, je bila dokaj podobna med anketiranci 1. in 4. letnika. Učenci 1. letnikov so se za odgovor »precej« odločili v 46 %, za odgovor »zelo« pa v 31,7 %. V 4. letniku se je za odgovor »precej« odločilo 58,6 %, za odgovor »zelo« pa le 18,6 %. Ugotavljajo torej, da jim manjka še znanja in izkušenj.

Na vprašanje, ali mislijo, da so zanesljivi, so odgovorili vsi pozitivno, tako učenci 1. letnika kot učenci 4. letnika. Enako velja za fante in dekleta.

Po njihovi oceni jim ne manjka družabnosti, čeprav so dekleta ocenila same sebe za bolj družabne kot fantje.

Naslednje vprašanje, ki sem ga zastavila anketirancem, je bilo, ali menijo, da so prilagodljivi. Odgovori učencev 1. letnika so bili v večji meri pozitivni, kot odgovori učencev 4. letnika, vendar pa med odgovori ni bistvenih razlik. Z analizo ankete sem ugotovila, da so dekleta bolj prilagodljiva kot fantje. Zanimalo me je tudi, ali morda na prilagodljivost vpliva kraj bivanja.

Ugotovila sem, da tu ni nobenih bistvenih razlik, da so učenci iz mesta enako prilagodljivi kot učenci z vasi.

Na vprašanje, ali menijo, da so marljivi, so imela dekleta mnogo višje mnenje o sebi kot fantje, saj so se v 54,7 % odločile za oceno 4 in v 13,4 % za oceno 5. Fantje so se ocenili v največji meri z oceno 3, in to v 36,8 %, za oceno 4 v 31,6 % in za oceno 5 v 13,2 %. Očitno je, da so dekleta bolj marljiva kot fantje. Prav tako imajo dekleta večji čut odgovornosti kot fantje. Dekleta so se v največji meri ocenila z oceno 4, in sicer v 47,4 %, in z oceno 5 v 21,1 %. Fantje pa so se ocenili z oceno 3 v 35,1 %, z oceno 4 v 40,5 % in z oceno 5 v 10,8 %.

Na vprašanje, ali menijo, da so plahi, so fantje v veliki večini odgovorili, da niso. Dekleta so se ocenila z – delno – ali – precej. Te trditve se ne razlikujejo med učenci 1. in 4. letnika.

Ugotovila sem, da so učenci obeh letnikov precej samostojni, tako dekleta kot fantje.

V anketi sem napisala nekaj stališč, pozvala sem anketirance, naj označijo tista stališča, ki jim najbolj ustrezajo, s križcem, in sicer so kriteriji: se strinjam, delno se strinjam, se ne strinjam in ne vem. S tem sem izvedla tudi test iskrenosti in ugotovila verodostojnost odgovorov.

Vprašala sem jih, ali bi se še enkrat vpisali v isto šolo. Učenci 1. letnika so na to vprašanje odgovorili ugodno, v 64,6 % se strinjajo z ponovnim vpisom v isto šolo. V 4. letniku pa so pozitivno odgovorili le v 38,6 %, z odgovorom »delno se strinjam« pa so odgovorili v 27,1 %. Za odgovor »se ne strinjam« se je odločilo 27,3 % učencev. Ti podatki prav gotovo niso

ugodni. To bi lahko povezali s tem, da so učenci premladi, ko se vpisujejo v to šolo. Menim, da bi bilo potrebno spremeniti način osnovnošolskega izobraževanja, pri tem mislim na uvedbo devetletke v osnovnošolskem izobraževanju.

Naslednji primer je prezgoden kontakt z varovanci, ko učenci na to še niso pripravljeni niti psihično, ker so še premladi, prav tako tudi ne teoretično. Prvi kontakt z varovanci naj bi bil pri 17-ih in 18-ih letih starosti.

Zanimalo me je tudi, kakšno predstavo so imeli učenci o poklicu ZT ob vpisu v srednjo zdravstveno šolo.

Ugotovila sem, da so imeli učenci dokaj pravilno predstavo o tem poklicu. Iz tega sklepam, da je bila predstavitev poklica zdravstvenega tehnika dobra. To pa so v največji meri opravili socialni delavci na šolah, pedagoški delavci in dan odprtih vrat na zdravstveni šoli, ki je bil pravilno in kvalitetno pripravljen, da so lahko dobili kandidati pravilne in zadovoljive informacije.

Pomagati ljudem v težavah in stiskah – je bilo naslednje vprašanje, na katerega je odgovorilo kar 72,2 % učencev 1. letnika z odgovorom – se strinjam in 65,8 % učencev 4. letnika.

Možnost takojšnje zaposlitve – je bilo naslednje vprašanje. Ugotovila sem, da igra pomembno vlogo pri fantih in pri dekletih. Dekleta so se odločala za pozitiven odgovor v 53,3 % in fantje v 50 %. Vsi pa vemo, da učenci tu naletijo na velike probleme že pri opravljanju pripravništva, težko ga je namreč dobiti. Vendar pa brez tega ne morejo opraviti strokovnega izpita, brez strokovnega izpita pa ni zaključeno njihovo izobraževanje. Menim, da bi bila potrebna na tem področju večja usklajenost med Ministrstvom za šolstvo in šport in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve. Anketirance sem tudi spraševala, ali je bil motiv za vpis na srednjo zdravstveno šolo morda zanimanje za medicinska znanja. Na to vprašanje je pozitivno odgovorilo 63,1 % učencev 1. letnika in 58,6 % učencev 4. letnika, in sicer 58,8 % s prav dobrim in 69,9 % učencev z odličnim uspehom.

Želja, da bi ob zaposlitvi srečali veliko zanimivih ljudi, je bila prisotna tako pri dekletih kot pri fantih. Dekleta so se odločala za ta odgovor v 64,6 % in fantje v 63,2 %.

Želja, da bi jih ljudje spoštovali in potrebovali, je zelo močno prisotna pri učencih 1. letnika, in to v 69,2 %, pri učencih 4. letnika pa v 43,5 %. Iz tega lahko sklepam, da so ideali pri učencih postavljeni zelo visoko, čeprav lahko ugotavljam po pregledu rezultatov, da je slika v 4. letniku drugačna. Ti dijaki ugotavljajo, da je težko doseči te ideale. Zanimivo je, da si želijo dekleta več potrditve kot fantje. Dekleta so se odločala za pozitiven odgovor kar v 60,4 %, fantje pa v 44,7 %. To so notranji motivi.

Občutek zadovoljstva pri delu si želijo učenci 1. letnika v 67,7 %, učenci 4. letnika v 34,3 %. Pokaže se

podobna slika, in sicer, da je predstava, ki jo imajo učenci o delu z varovanci, zelo visoko postavljena. Ponovila bi lahko trditev, ki sem jo že omenila, da so učenci premladi ob vpisu v šolo, da so prvi stiki z varovanci prezgodaj in da so za učence lahko celo travmatični. Razlika med mnenji fantov in deklet ni velika.

Usmeritev učencev po končanem šolanju na Srednji zdravstveni šoli

Učence sem vprašala, ali se želijo zaposliti po končanem šolanju v zdravstveni ustanovi kot zdravstveni tehnik. Njihovi odgovori so bili najštevilnejši v rubriki – ne vem. Učenci 1. letnika so tako odgovorili kar v 45,9 % in učenci 4. letnika v 48,5 %. To je potrditev dejstev, da je po končanem šolanju v mariborski regiji zelo težko dobiti pripravništvo, prav tako tudi zaposlitev. Tu pa naletimo na zelo nelogično in izredno kratkoročno politiko. Po eni strani si prizadevamo za kvalitetno zdravstveno nego varovancev, da bi lahko to opravljali, je potrebno zadostno število negovalnega kadra, po drugi strani pa to onemogočajo kadrovske normativi, ki jih moramo upoštevati.

Z odprtjem Visoke zdravstvene šole v Mariboru je odločitev za nadaljevanje šolanja na Visoki zdravstveni šoli porasla, kar je povsem logično, stroški šolanja so namreč mnogo nižji, saj se je možno šolati v domačem kraju ali blizu njega.

Razveseljivo je, da učenci ne želijo nadaljevati šolanje na drugih fakultetah. Za ta odgovor se je odločilo kar 46,7 % učencev 1. letnika in 50,7 % učencev 4. letnika. Zanimalo me je, ali se mnenja deklet razlikujejo od mnenja fantov. Tudi tu lahko ugotovim podobno stanje, dekleta so se odločila za ta odgovor v 51,6 %, fantje pa v 41,7 %.

Ugotavljala sem tudi, ali ima morda kraj bivanja vpliv na njihovo odločitev. Ugotovila sem, da so se učenci, ki živijo na vasi, odločili za odgovor, da ne želijo nadaljevati študija na drugi fakulteti, v 54,3 %, učenci, ki živijo v mestu, pa prav tako v visokem odstotku v 42,4 %.

Da bi potrdila verodostojnost odgovorov, sem učence povprašala, ali bi zapustili stroko. Odgovorov učencev 1. letnika – da ne želijo zapustiti stroke – je bilo kar 77,2 %, odgovorov učencev 4. letnika pa 54,5 %. Za odgovor »ne vem« se je odločilo 21,1 % učencev 1. letnika in 29,4 % učencev 4. letnika. Zelo podobni so bili podatki pri prejšnjem vprašanju, ko sem spraševala, ali bi morda nadaljevali študij na drugi fakulteti. Zanimalo me je, kaj mislijo dekleta in fantje. Ugotovila sem, da dekleta ne želijo zapustiti stroke v 66,7 % in fantje v 60 %. Na njihovo odločitev pa ni vplival kraj bivanja. Učenci z vasi so se odločili, da ne želijo zapustiti stroke v 69,6 % in učenci iz mesta v 58,9 %. Ugotavljam tudi, da je število tistih, ki se ne morejo odločiti, skoraj enako, tako se učenci iz vasi ne morejo odločiti v 23,2 % in učenci iz mesta v 28,6 %.

Na koncu vprašalnika sem povprašala učence, kakšen poklic si želijo v svojem življenju doseči. Na prvo mesto so postavili višjo medicinsko sestro, nato sledi zdravstveni tehnik, fizioterapevt, zdravnik...

Ob zaključku ankete sem lahko ugotovila iskrenost in verodostojnost odgovorov učencev obeh letnikov.

Sklepi

Zdravstveni tehnik je poklic, ki je zelo zahteven, zato naj se v program vključijo učenci, ki imajo nagnjenje za delo z ljudmi in za ljudi, visoko stopnjo etične in moralne zavesti, imajo smisel za odgovornost, točnost, etičnost, natančnost, urejenost, red in disciplino (Srednješolski programi in poklici, 1992).

To so zahteve, ki jih postavlja Zavod R Slovenije za šolstvo in šport. Svetovna zdravstvena organizacija pa je ugotovila, da bo možno doseči cilje »Zdravje za vse do leta 2000« le z maksimalnim angažiranjem, zato bi bilo dobro upoštevati naslednja priporočila:

- pripraviti organizacijsko in vsebinsko izobraževalne programe za zmanjšanje stresa za vse mladostnike srednjih šol;
- vzporedno naj tečejo programi za učence, v šolskih dispanzerjih ob sistematskih pregledih, cepljenjih in ob posebnih akcijah;
- programi naj potekajo tudi prek sredstev javnega obveščanja;
- programi naj bodo zasnovani tako, da mladostnika informirajo in tudi praktično pripravijo za poklic;
- prehod iz osnovne šole v srednjo naj bo bolj postopen, zlasti glede obremenitev;
- organizirati je potrebno vse več poklicnih posvetovalnic in svetovalnic, v okviru katerih bi delovale skupine za samopomoč. Svetovalnice naj bodo čim bolj sprejemljive za mladostniško okolje;
- zagotoviti je potrebno pogoje, da bi se izobraževalni programi izvajali. Ob tem pa je pomemben dinamičen odnos med šolo, zdravstvenimi organizacijami, zdravstveno službo, domom – družino mladostnika, lokalno skupnostjo in nevladnimi organizacijami;
- organizacijsko naj potekajo na šolah programi za učence, profesorje in starše;
- na šolah naj se ustanovijo delavnice za humanizacijo odnosov;
- starši, zdravstveni delavci in šolski pedagogi bi si morali bolj prizadevati za razvoj pozitivne samopodobe mladostnika;
- organizirajo naj se relaksacijski odmori ob glasbi.

Literatura

1. Arko U, Jurčič M. Zdravstveni vidik šole za učence. Zdrav Var 1993; 32: 285–9.
2. Bohinc M, Cibic D. Teorija zdravstvene nege. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo, 1993.

3. Banič E. Vrednotenje v procesu zdravstvene nege. *Zdrav Obzor* 1988; 22: 303–7.
4. Donahue MP. *Nursing the finest art an illustrated history*. St. Luis: The C. V. Mosby company, 1985.
5. Domajnko N. Izobraževanje študentov višje šole za zdravstvene delavce za zdravstveno vzgojo. *Zdrav Obzor* 1986, 20: 139–42.
6. Domajnko N. Zdravstvena vzgoja v procesu zdravstvene nege. *Zdrav Obzor* 1989; 21: 89–96.
7. Dekleva B. Pogoji dela (klima) – psihohigiena – supervizija. Referati s seminarja. *Psihohigiena*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport Ljubljana. 1993: 41–56.
8. Dougan K. Psihosocialne obremenitve strokovnjakov v poklicih pomoči. Referati s seminarja. *Psihohigiena*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport Ljubljana 1993: 57–65.
9. Dougan K. Nekateri zavestni in podzavestni motivi in poklic medicinske sestre. *Zdrav Obzor* 1985; 19: 363–9.
10. Ellis IR, Hartley CL. *Nursing in todays world. Challenges, issues and trends*. Philadelphia: I:B: Lippincot company, 1988.
11. Filej B. Zdravstvena nega v dispanzerski dejavnosti. *Obzor Zdr N* 1991; 25:297–16.
12. Filej B. Management v zdravstveni negi. *Obzor Zdr N* 1992; 291–7.
13. Gradešek A. Petdeset let zdravstvenega strokovnega šolstva na slovenskem. *Zdrav Obzor* 1974; 8: 145–55.
14. Grbec V. Sistem delitve dela v zdravstveni negi. *Zdrav Obzor* 1988; 22: 3–9.
15. Grbec V. Razvojni trendi v zdravstveni negi. *Zdrav Obzor* 1990; 24: 251–4.
16. Hojan T. Šola za sestre. *Zdravstveno šolstvo na slovenskem*. Ljubljana: Sodobna pedagogika 1992; 7/8: 445–6.
17. Hoyer S. Motivacija za vključitev v študij ob delu na visoki šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani. *Sodobna pedagogika* 1987; 3/4: 191–8.
18. Jerovšek J. Pa naj gredo... *Inovatorstvo* 1988; RR 4: 3–4.
19. Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Zbornica ZN Slovenije, 1994.
20. Klajnšček C. Zdravstvena vzgoja v (srednjih) šolah – elementi kritike. *Zdrav Var* 1991; 30: 239–44.
21. Kobolt A. Faktorji stresa v pedagoških in socialnih poklicih. Referati s seminarja. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. Ljubljana 1993; 25–40.
22. Meljak N. Petdeset let šole za medicinske sestre na slovenskem. *Zdrav Obzor* 1974; 8: 158–61.
23. Molan-Škof M. Predstavitev izrednih poklicev s posebnimi psihičnimi zahtevami. *Zdrav Var* 1995; 34: 29–34.
24. Možina S. Motiviranje kadrov za njihov in splošni razvoj. Organizacija in kadri. 1986; 7/8: 437–48.
25. Meglič R. Cilj kot osnova za pripravo zdravstvene nege. *Zdrav Obzor* 1986; 20: 265–9.
26. Nutheam D. *Health promotion glossery*. Health Promotion International 1986; 1: 6.
27. Pogačnik V. Lestvica delovnih motivov. Ljubljana: Psihološka obzorja 1993; 3/4: 143–57.
28. Pogačnik V. Položaj vrednot v odnosu do strukturnih in dinamičnih lastnosti osebnosti. Ljubljana, Anthropos 1988; 20: 58–70.
29. Pahor M. Odnosi med zdravstvenimi delavci, kot dejavnik razvoja zdravstva. *Zdrav Obzor* 1989; 23: 43–64.
30. Plan zdravstvenega varstva Republike Slovenije do leta 2000. Ministrstvo za zdravstvo. Ljubljana 1993: 1–83.
31. Srednješolski programi in poklici. Republiški zavod za zaposlovanje. Ljubljana, 1992.
32. Salvage J. Ocena položaja zdravstvene nege: izziv za medicinske sestre v 21. Stoletju. *Zdrav Obzor* 1993; 27: 45–52.
33. Šeparovič Z. Novo o položaju in odgovornosti medicinske sestre v zdravstvu. *Zdrav Obzor* 1989; 23: 31–42.
34. Urbančič D. Ob 150-letnici Florence Nightigale. *Zdrav Obzor* 1970; 4: 189–203.
35. Urbančič K. Zgodovinski razvoj zdravstvene nege. *Obzor Zdr N* 1996; 30: 31–8.
36. Zupanič-Slavec Z. Pionirka sesterstva in organizirane nege. *Vita* 1995; 5: 2–4.
37. Zajec-Cizerl I. Šola za sestre – zdravstveno šolstvo na slovenskem. *Krajevna zgodovina*. Ljubljana, 1993: 28–9.
38. Zakotnik E. Timsko delo, kaj je to? *Delavska univerza Maribor* – 1989.